

Tổng thống Andrew Jackson (1829-1837) là người theo chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quân phiệt. Trồng phá tở trồng của Jackson mang tính chính trị nhiều hơn triết học, mang tính thực tế hơn nhiều hơn lý luận. Donald Trump tở hạ số trở thành người giống như Jackson. Như vậy, lập trồng của Trump nên được đặt trong thờ so sánh với chính sách của tổng thờng Jackson?

Việc Donald Trump lên nắm quyền cách đây 1 năm đã làm thay đổi lập trường của Mỹ đối với nhiều vấn đề then chốt: các hiệp định thương mại, vấn đề biên giới khí hậu, sự đối đầu với Triều Tiên và Iran, sự hợp tác vô điều kiện với Israel. Trên chính trường Mỹ nổi lên sự khác biệt rõ rệt giữa chính quyền hiện tại và giới tinh hoa truyền thống. Bởi cảnh nội bộ nước Mỹ - được kích động bởi những tuyên bố hùng hồn, cũng như những lời trích dẫn từ Donald Trump - đã làm xuất hiện sự đối đầu thương xuyên giữa những người theo đường lối bảo thủ, dân túy và cấp tiến, những người mang tư tưởng hân thù và không những bọ nhau, tráo cớ lo ngại của các đối tác quốc tế cũng như các đối thủ cảnh tranh của Washington. Nguyên nhân của tình trạng hân loạn này có phải hoàn toàn do sự thăng trầm của nước Mỹ hay không? Có thể khẳng định ông chủ Nhà Trắng là nguyên nhân của tình trạng phân cực quá mức hiện tại, mà chủ yếu là hệ quả của những thay đổi này.

Những lý lẽ ủng hộ ông Trump

"Tư tưởng Trump", cùng cách tiếp cận khôn ngoan, khó nắm bắt của ông, được thể hiện rõ nét trong lĩnh vực quan hệ quốc tế, chủ yếu không phải trong nội bộ chính trường Mỹ. Cho đến nay, thực tế bên ngoài nước Mỹ được đánh dấu bởi một sự đồng thuận mang tính toàn cầu liên quan tới các nguyên tắc, các giá trị và các định hướng lớn mang tính chiến lược. Ông Zbigniew Brzezinski, cựu cố vấn của Tổng thống Carter và là một trong những kiến trúc sư của kế hoạch thương trường giữa "tự do" giai đoạn trước và sau Chiến tranh Lạnh, giới thích sự đồng thuận nói trên bằng việc khẳng định vai trò của Mỹ như một nước có quyền lực tài cao: "Hiện diện ở khắp mọi nơi trên thế giới, do vậy, Mỹ có quyền được hưởng một nền an ninh tốt hơn tất cả những nước khác", và ông nói thêm: "Tuy nhiên, Mỹ sẽ có thêm nhiều cơ hội thành công, nếu phần còn lại của thế giới thừa nhận rằng chiến lược lớn của Mỹ là nhằm tạo ra một cộng đồng toàn cầu có chung các lợi ích".

Nhưng theo Donald Trump - người cho rằng thế giới là một mảnh đất đơn và con người là "động vật bậc cao ác nghiệt trong số các loài vật", thì Brzezinski (đã qua đời vào ngày 26/5/2017) là nhà tiên tri được đánh giá quá cao của một thế giới đã qua. Phải chăng trật tự thế giới mới có thể sẽ không còn là trật tự của "một Thế giới mới"? Tổng thống Mỹ có thể sẽ không hề tiếc điếu này, chẳng lẽ một sự lợi hại mà ông đưa ra khi tranh cử tổng thống được hoàn thành, và nước Mỹ có sức mạnh quân sự vượt trội so với các đối thủ cảnh tranh và giành phần thắng trong các thỏa thuận song phương trong tương lai. Do vậy, ông Trump cho rằng lợi ích của nước Mỹ không dựa vào các quan hệ đối tác an ninh cùng có lợi ở châu Á-Thái Bình

Đông, châu Âu và Trung Đông. Ông đã hủy bỏ Hiệp định tác xuyên Thái Bình Dương (TPP), Hiệp định thương mại tự do Bắc Mỹ (NAFTA), xem xét lại Hiệp định thương mại tự do với Hàn Quốc, đặt câu hỏi về tính hữu dụng của Tổ chức Hiệp định Bắc Đại Tây Dương (NATO).

Những trợ lý của ông "chiến lược gia" (ra đời trên cơ sở những dàn xếp của các công ty thời hữu chiến tranh thế giới thứ hai) dường như bị lung lay trước tác động của những vấn đề mang tính hệ thống nói trên. Các ngoại giao Mỹ đã chứng kiến những biến động này, nhưng không đưa ra được hành động phản ứng nào. Phần lớn các vị trí chủ chốt của Bộ Ngoại giao Mỹ không phải lúc nào cũng do chính quyền bổ nhiệm, và bộ phận thường đánh giá là "hoàn toàn vô dụng". Các trợ lý đưa, các quan chức trong Bộ Ngoại giao Mỹ cũng thường xuyên coi thường của họ đối với những thông tin bí mật tuyên bố Donald Trump không có tầm nhìn, không có kế hoạch mang tính chiến lược, cũng như không có một chiến lược cụ thể nào. Từ quan điểm này, cho thấy ông Trump đã đánh giá thấp các lực lượng chống lại ông: Những người bài xích ông được tuyên dương, tất cả những người theo đường lối tự do của Đảng Dân chủ cũng như những thành viên của Đảng Cộng hòa theo đường lối tân bảo thủ. Trợ lý tại Washington Post, David Ignatius, một nhân vật theo đường lối tự do, lo ngại nói: "Đây là vấn đề thực sự trong các kế hoạch và chính sách đối ngoại của Trump? Vấn đề có lẽ là ông ấy không có kế hoạch nào cả". Quả thực, đây là vấn đề mấu chốt. Liệu Donald Trump có ý định đưa nước Mỹ quay trở lại chính sách ngoại giao ích kỷ vốn không xứng với sự minh đạo đức của Mỹ hay không? Phải chăng Trump thực sự hành động theo bản năng, không có đường lối và phương hướng cụ thể?

Các nhà bình luận cho rằng chính sách đối ngoại Mỹ vốn có sự ổn định nhất định, những gì đây nó có thể bị Chính quyền Trump gây tổn hại. Ông Robert B. Zoellick, cựu Chủ tịch Ngân hàng Thế giới, cựu Thứ trưởng Ngoại giao Mỹ và cựu Tổng Giám đốc điều hành Ngân hàng Goldman Sachs, cho rằng "chính sách đối ngoại của Donald Trump đối diện cho một mặt sự đồng thuận so với chính sách của các tổng thống trước đây (dù thuộc Đảng Dân chủ hay Đảng Cộng hòa) kể từ thời Tổng thống Harry Truman". Đó là những tổng thống có cách hành động khôn ngoan, luôn xem lợi ích quốc gia và chủ nghĩa quốc tế như là hai mặt của đồng tiền. Lập luận nói trên vừa có điểm đúng vừa có điểm sai. Ở đây, cần phân biệt hai thể chế (lập trường) với thực tiễn (các chính sách). Có thể nhận thấy sự dao động của Donald Trump giữa chính sách "tự do hóa hoạt động" và chính sách "lùi bước" mà từ lâu đã chi phối chính sách ngoại giao Mỹ.

Những tầm nhìn của nước Mỹ

Những Mĩ có những tầm nhìn khác nhau: tầm nhìn của "các tổng thống máu mủ" như Thomas Jefferson (tổng thống giai đoạn 1801-1809) và James Carter (1977-1981) - những tổng thống muỗn nước Mĩ trở thành hình mẫu cho toàn thế giới; tầm nhìn của những tổng thống theo chủ nghĩa biệt lập như Warren Harding (1921-1923) hay John Quincy Adams (1825-1829) - những tổng thống tự cho "ra nước ngoài tìm kiếm những con quái vật cặn tiêu diệt"; tầm nhìn của những tổng thống ủng hộ thuyết cân bằng quyền lực như Nixon; tầm nhìn của những tổng thống theo chủ nghĩa đồng quốc mà điển hình là Tổng thống Theodore Roosevelt (1901-1909); hay tầm nhìn của những tổng thống theo chủ nghĩa quốc tế như Woodrow Wilson (1913-1921) hay Barack Obama.

Chuyên gia chính trị Mĩ Walter Russell Mead đã chia chính sách đối ngoại của Mĩ thành 4 xu hướng, mỗi xu hướng lại gắn với tư tưởng của các nhân vật chính trị nổi bật như Bộ trưởng Tài chính Mĩ Alexander Hamilton (1789-1795) - một người có đầu óc thực tế và quyết đoán trước những thách thức thế giới, hay Tổng thống Thomas Jefferson - người có những lý tưởng dân chủ, hay Tổng thống Woodrow Wilson - người bõo về các nguyên tắc đạo đức, và Tổng thống Andrew Jackson (1829-1837) - người theo chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quân phiệt.

Lập trường của Trump nên được đặt trong thế so sánh với chính sách của Jackson, điều này cho phép chúng ta hiểu rõ thế tiến bên trong cũng như bên ngoài nước Mĩ. Ngay khi trở thành chủ nhân Nhà Trắng, Donald Trump đã nhanh chóng treo biển chân dung của Jackson tại phòng Bầu dục, và chĩa đũa 2 tháng sau khi tuyên bố, ông Trump đã tái chiếm khu rừng niễm vọt tổng thống thế 7 của nước Mĩ, tái Nashville. Nếu như Jackson bõ một số người lên án là một chủ sở hữu nô lệ, là người phải chịu trách nhiệm về "con đường nước mọt" vồn cướp đi sinh mạng của hàng nghìn người thuộc bộ tộc Choctaw, những người đã buốc phải rời bỏ quê hương trong cuộc trục xuất tàn bạo năm 1831, thì Donald Trump, một tổng thống theo đường lối dân túy ở trong nước và theo chủ nghĩa dân tộc trong mối quan hệ với nước ngoài, lại coi người tiến nhiệm này như là một vị anh hùng dân tộc trong cuộc đấu tranh chống lại tinh hoa chính trị tham nhũng và là một người hùng của những người lao động thuộc tầng lớp trung lưu - những người đã làm cho nước Mĩ trở nên vĩ đại, và Donald Trump tái hứa sẽ trở thành người giồng như Jackson.

Liệu việc thế tiến hóa Jackson có đủ để làm sáng thế tính đức đạo trong tư tưởng của Trump hay không? Không còn nghi ngờ gì nữa, bởi trường phái tư tưởng của Jackson mang tính chính trị nhiều hơn triết học, mang tính thế tế nhiều hơn lý luận. Tổng thống Trump, dù theo trường phái tư tưởng của Jackson hay không, trên

th c t v n ti p t c tôn trng đng l i quen thu c c a n c M . N u có m t s đ o n tuy t c a ông Trump v i các m i quan h qu c t , thì đi u này không liên quan đ n th c t i n chính tr (vi c l a ch n các m i quan h đng minh, xác đnh các đ i th , nh ng nh h ng c n t o ra đ i v i các c u trúc trng tài qu c t), mà h n h t liên quan đ n t m nhìn. Trên t Washington Post, nhà báo Anne Applebaum đã lên án "l i h a đen t i" c a Trump v i vi c quay tr v v i m t "quá kh huy n bí". Quan đi m này đ c nhi u nhà bình lu n đng tình, t David Frum, ng i vi t di n v n cho c u Tng thng George W. Bush, cho t i Donald Tusk, Ch t ch H i đng châu Âu, ng i coi Donald Trump là "m i đe d a hi n h u" đ i v i châu Âu- i Tây D ng.

Nhà bình lu n theo đng l i tân b o th Charles Krauthammer đã phát bi u: "M t th gi i t do đ c đánh d u b i s m c a th ng m i và b o v l n nhau, đó là t m nhìn c a Tng thng Truman, m t t m nhìn đ c các tng thng M k nhi m ng h k t đó cho đ n nay". Tr c đ y, chính sách đ i ngoi M ch y u mang màu s c c a ch ngh a bi t l p, gi i h n i vi c th ng tr l c đ a B c M , phát tri n th ng m i và tránh tham gia các liên minh ràng bu c. Ch t khi tr thành c ng qu c kinh t đng đ u th gi i, vào đ u th k XX, M m i bi n s phát tri n th nh v ng c a mình thành s c m nh, và tng c ng s hi n di n chính tr trên toàn c u.

Giai đ o n m i này c a n c M - chuy n t ch ngh a ngoi l M có tính h ng n i sang h ng ngoi - đ c đnh hình b i 2 y u t: y u t qu c gia và y u t đ o đ c. Y u t qu c gia đ c th hi n rõ nét d i th i Tng thng Theodore Roosevelt, còn y u t đ o đ c đ c th hi n rõ d i th i Tng thng Woodrow Wilson. Roosevelt là m t tng thng theo ch ngh a can thi p: Chính sách đ i ngoi c a ông th ng t ra hi u chi n và mang màu s c c a ch ngh a đ qu c. Còn Woodrow Wilson đ c coi là hình m u c a ng i theo tr ng phái lý t ng trong l nh v c ngoi giao: N m 1917, nhân danh lu t pháp và quan ni m v t tr i v đ o đ c c a M , Wilson đã tuyên chi n v i c . Tuy nhiên, đng nh không h p lý khi đ t t t ng th c đng c a "tng thng hi u chi n" Roosevelt đ i l p v i s nhi t huy t c a tng thng theo tr ng phái lý t ng Wilson.

Trong m t bài phát bi u tr c Th ng vi n ngày 9/1/1900 d i tiêu đ " b o v ch ngh a đ qu c M ", Albert Beveridge, th ng ngh s và là c v n thân c n c a Roosevelt, đã xác đnh s m nh c a M : "Chúa trao cho chúng ta vai trò là nh ng ng i t ch c đ thi t l p m t h th ng trong m t th gi i n i mà s h n lo n ng tr . Chúa đã truy n cho chúng ta tinh th n t i n b đ l t đ các l c l ng ph n ng trên toàn hành tinh. N u không có th m nh này, th gi i s l i chìm vào c nh man r i và đêm t i".

Donald Trump đã mở đầu bài diễn văn nhậm chức tổng thống của ông như sau: "Kể từ ngày hôm nay, chính sách của nước Mỹ sẽ không còn như trước nữa". Tổng thống McMaster, cố vấn an ninh quốc gia của Donald Trump, đã đưa ra lời cảnh báo trên tờ Wall Street Journal và quan điểm rõ ràng của Tổng thống Trump - người cho rằng "Thế giới không phải là một cộng đồng toàn cầu, mà là một vũ đài mà ở đó các quốc gia, các tổ chức phi chính phủ và các chủ thể kinh tế cùng tham gia và đấu tranh để giành các lợi ích. Chúng ta mang đến cho vũ đài này một số mảnh vỡ song và quân sự, chính trị, kinh tế, văn hóa và đạo đức". Bài diễn văn này đã gây ra một hiệu ứng mạnh mẽ tại bộ máy ngoại giao Mỹ. Trong bài diễn văn, số mảnh vỡ quân sự được nhắc đến đầu tiên, và số mảnh vỡ đạo đức được nhắc đến sau cùng. Chắc hẳn, người ta sẽ không phân tích sâu hơn khi cho rằng Donald Trump đã không đọc cuốn sách "Lịch sử cuộc chiến tranh Peloponnesian". Tuy nhiên, Trump đã hành động như thể ông lấy biệt toàn bộ cuộc đời thời trẻ tại các làng thành Athens đã dạy cho người Melos bài học đắt giá của việc né tránh sự căng thẳng.

Ngân sách năm 2018 của Lưu Nắm Góc - 692 tỷ USD - được ông Trump tăng thêm 100 tỷ USD so với năm cuối cùng nhiệm kỳ của ông Obama. Về phần mình, các quan chức Mỹ đã không chấp nhận việc đưa chính sách đối ngoại Mỹ trở thành một tờ trống rỗng, và mong muốn đưa chính sách đối ngoại này năm trong tổng thể các mối quan hệ quốc tế, những điều mà có mục tiêu, và những hoạt động có tính khả thi.

Trong khi chờ đợi lịch sử phán xét nhiệm kỳ của một tổng thống khó đoán định như ông Trump, vấn đề cần biết là liệu không năm ở việc ông tiếp cận chính sách đối ngoại của Mỹ một loạt thay đổi. Tất cả các tổng thống tiền nhiệm đều đã hành động như ông, những điều mà một vài bậc văn minh hơn. Vấn đề cũng không năm ở việc Donald Trump tuyên bố điều chỉnh (mang tính thực dụng) các mối quan hệ với Nga và làm cho chúng trở nên khác đi (kéo dài mối căng thẳng Mỹ-Nga). Vấn đề thực sự của Trump dường như là tài năng có phần hơn của ông, mà đôi khi ông tự đánh giá quá cao.

Có lẽ tài năng thuyết của Donald Trump cho phép ông đánh giá một cách nhậy bén nội dung của các thay đổi mà ông sẽ bỏ qua hay đàm phán lại. Những sự thay đổi tinh tế trong mối quan hệ quốc tế mà ông tự lấy làm hạnh phúc dường như đã ngăn cản ông đánh giá chính xác bối cảnh chung của những thay đổi này và những hậu quả của chúng trong dài hạn. Việc chuyển đổi sự quản lý Israel đến Jerusalem (được công bố vào ngày 6/12/2017) là một minh chứng đáng lo ngại. Đó

không phải là một sai lầm đôn giôn, mà là một sai lầm không khiếp, khiên cho Washington trở nên gần hơn với lập trường của đảng Likud, và ngồn cộn bất kỳ tính chính đáng nào của M trong vai trò là chủ thể báo đm tiến trình hòa bình công bng.

Theo [Le monde diplomatique](#) , Pháp

Hng Lan (gt)